

مرکز گزینش استان قدس رضوی

جزوه آموزشی اخلاق

سلسله جزوات آموزشی
مرکز گزینش استان قدس رضوی
واحد آموزش و پژوهش

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱
مقدمه	۲
گفتار اول: امر معاش (کسب و کار)	۲
۱- اهمیت و ارزش کسب و کار در اسلام	۲
۲- فواید کسب و کار	۳
۳- زمان و مکان کار	۴
۴- آداب کسب و کار روح معنویت در کار	۵
۵- مسئله انتخاب شغل	۱۱
۶- نکاتی الزامی در زمینه کسب و کار	۱۱
گفتار دوم: وقت مناجات با خدا	۱۲
۱- عبادت	۱۲
۲- چرایی عبادت خدا	۱۳
۳- اقسام عبادت	۱۳
۴- اعتدال در عبادت	۱۴
گفتار سوم: معاشرت با نزدیکان	۱۴
گفتار چهارم: تفریح، سرگرمی و استراحت	۱۶
۱- ویژگی های تفریحات سالم	۱۶
۲- مصادیق تفریحات و سرگرمی های سالم	۱۷
گفتار پنجم: اعمالی که فرد مسلمان، هر روز به انجام آنها ترغیب شده۱۹	

پیشگفتار

شکل گیری یک نظام اداری پویا و کارآمد ، مستلزم وجود تشکیلاتی منسجم و قوانین ، ضوابط و آئین نامه‌هایی الزام آور از یکسو و حضور نیروی انسانی متعهد و متخصص از سوی دیگر است.

در این بین ، منابع انسانی با ارزش ترین و مهم ترین عامل در دستیابی به اهداف سازمان محسوب می‌شود چرا که نیروی انسانی به مثابه سرمایه‌ای ارزشمند ، اصلی ترین منبع راهبردی هر سازمان به شمار می‌رود.

آستان قدس رضوی نیز با تأکید بر جذب نیروی متعهد و متخصص ، توانمند ، خلاق ، سخت کوش و دارای روحیه همکاری و تعاون ، نسبت به گزینش و جذب داوطلبین در حوزه‌های مختلف به صورت افتخاری و یا حق الزحمه‌ای اقدام نموده است.

نظام گزینش کارآمدی که تمامی مراحل گزینش را با بهره‌گیری از آموزه‌های دینی و اخلاقی و روش‌هایی روزآمد و مجهز به دانش روز ، به انجام می‌رساند. هدف گزینش تلاش برای جذب شایسته‌ترین افراد برای نیل به اهداف سازمان است.

این موضوع به قدری دارای اهمیت بوده است که حضرت امام خمینی(ره) بنیانگذار جمهوری اسلامی در ۱۵ دیماه سال ۱۳۶۱ در فرمان تاریخی خود ، روحی تازه در کالبد گزینش کشور میدند و پایه‌گذار این ساختار انقلابی و مقدس شدند.

مقام معظم رهبری (حفظه ...) نیز در توصیه‌های امام گونه خود همواره گزینش را یک فوز عظیم دانسته و به انتخاب عناصر باتقوی ، متعهد و با اخلاص تأکید نموده‌اند.

با توجه به تأکیدات انجام شده جهت بهبود فرآیند گزینش ، مرکز گزینش آستان قدس رضوی ضمن بهره‌گیری از جزوات و دستورالعمل‌های هیأت عالی گزینش نسبت به جمع‌آوری و تدوین جزواتی اقدام نموده تا ضمن حفظ سادگی و روان بودن مفاهیم و مضامین ، به نیازهای داوطلبین در جهت کسب اطلاعاتی هرچند پایه و مقدماتی در زمینه‌های اعتقادی ، اخلاق ، احکام و... پاسخ داده شود. امید است که این مطالب در موقعیت‌های غیر شغلی و خدمتی نیز قابل استفاده باشد.

مرکز گزینش آستان قدس رضوی

ویرایش شده بهار ۱۴۰۱

مقدمه

انسان در نظام تربیتی اسلام، بر اساس پرورش صحیح می تواند از مرز حیوانیت خارج شده و خود را به مقام والای انسانیت برساند و تاج پرافتخار کرامت انسانی را بر سر گذارد. به این جهت است که نبی مکرم (ص) در تبیین رسالت خویش می فرماید: انی بعثت لاتمم مکارم الاخلاق.

اسلام به عنوان ارائه کننده کامل ترین برنامه برای هدایت بشر، همواره بر این اصل تأکید نموده است تا آنجا که امیرالمؤمنین (ع) می فرماید: ای مردم! دنیایی که در آن تدبیر نیست (اخلاق نباشد) خیری ندارد. در روایات اسلامی ضمن تأکید بر برنامه ریزی، اوقات روزانه یک مسلمان بدین گونه تقسیم شده است:

۱- اختصاص قسمتی از روز برای کار و تأمین معاش، کما اینکه در روایت است (ساعه لامر المعاش)

۲- اختصاص قسمتی از روز برای عبادت کما اینکه می خوانیم (ساعه لمناجات الله)

۳- اختصاص قسمتی از روز برای معاشرت کما اینکه می خوانیم (و ساعه لمعاشره الاخوان)

۴- اختصاص قسمتی از روز برای استراحت و تفریح کما اینکه می خوانیم و ساعه تخلون فیها للذاتکم فی غیر محرم

با توجه به تقسیم بندی اشاره شده، الزامات اخلاقی هر کدام نیز به تفکیک قابل ذکر خواهد بود که در این جزوه بدان پرداخته خواهد شد.

گفتار اول: امر معاش (کسب و کار)

کسب و کار به عنوان عملی برای تأمین معاش انسان، قسمتی از اوقات او را به خود اختصاص می دهد؛ با توجه به اهمیت آن در ادامه به تبیین موضوع پرداخته می شود.

۱- اهمیت و ارزش کسب و کار در اسلام

پیامبر اکرم (ص) می فرماید: کسب روزی حلال بر هر مرد و زن واجب است خداوند به انسان هایی که در راه تأمین معاش خانواده زحمت می کشند وعدهٔ آمرزش داده است. در روایات بسیاری آمده است: کسی که برای کسب معاش خانواده زحمت می کشد، در اجر همانند مجاهد فی سبیل الله قلمداد شده است.

امام موسی کاظم (ع) می فرماید: کسی که برای کسب روزی حلال تلاش کند، تا بدان

وسيله مخارج خود و خانواده اش را تأمين سازد، مانند كسى است كه در راه خدا جهاد مى نمايد.

از امام صادق (ع) نقل است كه فرمودند: آنگاه كه مردى تنگدست است و براى تأمين خوراك خود و خانواده اش كار كند و از طلب حرام اجتناب نمايد، مانند رزمنده ايست كه در راه خدا جهاد مى كند.

همچنين كار و فعاليت براى كسب روزى حلال، در زندگى معصومين و ائمه (ع) جاىگاه ويژه اى داشته است، به طورى كه در زندگى همه آنها صحنه هاى از فعاليت و تلاش براى تأمين معاش به چشم مى خورد. امام كاظم (ع) در اين زمينه مى فرمايد: پيامبر خدا (ص) و امير مؤمنان (ع) و پدران بزرگوارم كسانى بودند كه با دست هاى خود كار مى كردند؛ و كار و كارگرى از سيره پيامبر، رسولان و صالحين است. راوى مى گويد: امام صادق (ع) را ديدم در حالى كه بيل به دست و لباس خشنى بر تن داشت و به كار در مزرعه مشغول بود و همچنان عرق از سر و روى آن حضرت سرازير مى شد؛ خدمت آن حضرت عرض كردم: جانم فدائى شما بيل را به من بدهيد تا برايتان كار كنم؛ حضرت فرمود: من دوست دارم مرد زير گرمائى خورشيد در تحصيل روزى، ازار و سختى ببيند.

در روايتى از ابن عباس، براى پيامبران اشتغالاتى ذكر شده است كه نشان مى دهد، كار و فعاليت در زندگى آن ها مسئله مهمى بوده است، در اين روايت، شغل حضرت آدم (ع)، كشاورزى؛ شغل حضرت اديس (ع)، خياطى؛ شغل حضرت هود (ع)، بازرگانى؛ شغل حضرت سليمان (ع)، حصيربافى؛ معرفى شده است.

۲- فوايد كسب و كار

كسب و كار علاوه بر تأمين معاش، فوايد ديگرى نيز دارد كه با استفاده از روايات به بعضى از آن ها اشاره مى شود.

- آرامش روحى

امام صادق (ع) مى فرمايد: كسى كه از كار، عارى ندارد زحمتش كاهش يابد، خيالش آسوده گردد و خانواده اش متعمر گردند.

- آمرزش خداوند

امام صادق (ع) به نقل از حضرت پيامبر (ص) مى فرمايند: هر كس شب را با خستگى ناشى از كسب و كار و روزى حلال بخوابد گناهان او آمرزيده شود.

- محبت خدا و بى نياز شدن از ديگران

امام علی (ع) می فرماید: به سوی تجارت بروید که شما را از دیگران بی نیاز می کند و خداوند کاسب درستکار را دوست دارد.

- حفظ دین

امام صادق (ع) می فرماید: از کسب حلال دست نکش؛ زیرا که تو را در دینداری ات کمک می کند.

- نجات از آتش دوزخ

در سیره رسول اکرم (ص) می خوانیم، انس بن مالک گوید: پس از آن که رسول اکرم (ص) از جنگ تبوک بازگشت، سعد انصاری به استقبال آن حضرت شتافت و با ایشان دست داد و مصافحه نمود؛ پیامبر اکرم (ص) به او فرمود: چه صدمه و آسیبی به دست تو رسیده که دستت زبر و خشن شده است؟ سعد عرض کرد: ای رسول خدا با طناب و بیل کار میکنم و درآمدی برای معاش زندگی خود و خانواده ام کسب می نمایم؛ از این رو دستم خشن شده است. پیامبر اکرم (ص) دست سعد را بوسید و فرمود: این دستی است که آتش دوزخ با آن تماس پیدا نمی کند.

- توانایی در امر امداد و یاری مستمندان

یکی از فواید کار این است که انسان می تواند با کسب و کار، و با دسترنج خویش در راه آبادانی اجتماع بکوشد و از دسترنج خود به ایتم و فقرا کمک نماید. امام صادق (ع) فرمود: امام علی (ع) بیل می زد و زمین را احیاء مینمود و با درآمد حاصل از دسترنج خود هزار برده را آزاد می نمود. انسانی که کاری ندارد، سرمایه ای ندارد، از توفیق شرکت در مساعدت های اجتماعی محروم است. کار، علاوه بر این، فواید دیگری نیز دارد که در برخی روایات آمده است. مهمترین فواید کار در محدوده اجتماع عبارتند از: جلوگیری از تکدی، جلوگیری از دزدی و سرقت، جلوگیری از مفاسد اجتماعی، جلوگیری از طلاق و...

۳- زمان و مکان کار

در روایات زمان هایی مناسب تر، جهت انجام کار، معرفی شده اند. از جمله: صبح زود؛ پیامبر اکرم (ص) می فرماید: صبح گاه به جستجوی روزی و تأمین نیازمندی ها بروید، چون صبح گاه موجب برکت و موفقیت است. و امام علی (ع) می فرماید: صبح گاه در پی روزی رفتن، روزی را افزایش می دهد. امام صادق (ع) می فرماید: همان اول صبح، در پی کسب و کار و روزی حلال روانه شوید، که خداوند شما را روزی دهد و یاری رساند. روزهای هفته

به جز جمعه؛ در روایات، روز جمعه خصوصاً وقت نماز جمعه، کار و کسب نهی شده است. در قرآن می خوانیم: ای کسانی که ایمان آورده اید، هرگاه شما را برای نماز جمعه بخوانند، فی الحال به ذکر خدا بشتابید و کسب و تجارت را رها کنید، که این نماز جمعه از هر تجارتی برای شما بهتر است؛ اگر بدانید. امام صادق (ع) می فرماید: هر کس کارگری را در وقت نماز جمعه اجیر کرده، از شرکت در نماز باز دارد، گناه کرده است، و اگر او را از شرکت در نماز باز نداشت، کارگر و کارفرما، هر دو در ثواب نماز شریک اند. بنا بر برخی از روایات، روز جمعه مسلمان می بایست خود را برای تحصیل مسائل دینی، از کار و کسب فارغ نماید. امام صادق (ع) در روایتی از پیامبر اکرم (ص) می فرماید: اف بر مسلمانی که روز جمعه خویش را برای تفقه در دین خالی نکند.

در خاتمه بحث از زمان، می بایست گفت: اگر چه خداوند، روز را برای تحصیل معاش و شب را برای استراحت تعیین فرموده است، ولی در برخی موارد، کار در شب برای انسان لازم می آید که این مسئله با شئون اسلامی منافاتی ندارد. امام صادق (ع) می فرماید: گاهی ممکن است مردم به کسب و کار در شب، نیاز داشته باشند؛ مثلاً به این علت که در طول روز نمی توانند همه کارهای خود را انجام دهند؛ یا اینکه گرمای روز طاقت فرسا است و نمی توانند در روز کار کنند، لذا مردم در شب و پرتو نور ماه می توانند کارهای مختلفی انجام دهند. خداوند نور ماه را بدین جهت قرار داده است.

۱- کار در محل زندگی و وطن

یکی از مکان های مناسب برای کسب و کار، در زبان روایت، وطن و محل زندگی است. امام سجاد (ع) می فرماید: یکی از خوشبختی های مرد این است که کار و کسبش، در محل و شهر خودش باشد. و امام صادق (ع) می فرماید: سه چیز از خوشبختی مرد به شمار میرود.

۱- زنی که از او اطاعت کند

۲- فرزندی که در حال حیات و بعد از مرگ در حق او احسان کند

۳- شغلی که در شهر خود به دست آورد؛ تا صبحگاهان به انجام کار پردازد و چون فراغت یابد، نزد عیال خود استراحت کند.

۴- آداب کسب و کار

روح معنویت در کار

داشتن روح معنویت در کار، انسان را از حرص، باز می دارد و او را در انجام کار به شکل صحیح

و مصرف درست درآمد حاصل از کار، کمک می نماید. در سیره امام علی (ع) می خوانیم: امام علی (ع) چون از جهاد فارغ می گشت، به تعلیم مردم و قضاوت می پرداخت و به محض اینکه از این امور فارغ می شد، باغی داشت که به دست خود در آن کار می کرد و در آن حال به ذکر خدا اشتغال داشت.

-ندزدیدن از کار

یکی از آداب کار این است که انسان، کاری را که قبول کرده است و در قبال آن، مزدی دریافت می کند به نحو احسن انجام دهد و در همان حال، به کاری که مایه ضایع شدن حق کارفرماست، مشغول نباشد.

اسحاق بن عمار گوید، از امام کاظم (ع) پرسیدم که اگر انسان اجیر دیگری باشد می تواند در همان حال برای کسی دیگر کار کند؟ امام (ع) فرمود: اگر صاحب کار به او اجازه دهد ایرادی ندارد.

-غافل نشدن از یاد خدا، به واسطه کار

دیگر از آداب کار، این است که انسان به واسطه کار و کسب، از یاد خداوند غافل نگردد. مثلاً به واسطه سرگرمی به کار، نماز اول وقتش را فراموش نکند. امام صادق (ع) در تفسیر آیه ۲۷ سوره مبارکه نور که می فرماید: مردانی هستند که کار و کسب، آنها را از یاد خدا، غافل نمی کند؛ فرموده اند: اینان، همان کسبه ای هستند که هنگام نماز، کسب و کار، آنها را از یاد خدا غافل نکند و در انجام آن کوتاهی ننمایند.

-خوب انجام دادن کار

از آداب کار، این است که انسان تا می تواند کاری که بر عهده او گذارده شده را به بهترین شکل انجام دهد، و کوتاهی نکند. پیامبر اکرم (ص) در این زمینه می فرماید: خداوند، آن کارگری را دوست دارد که چون کاری به وی محول شد، آن را نیکو انجام دهد.

-پرهیز از مباحثات

یکی از منہیات اسلام، مباحثات است. فخرفرشی، صفت رذیله ای است که در جای جای زندگی، از جمله کار و کسب، می تواند خود را نشان دهد.

لذا تأکید شده است که شخص مسلمان، تا می تواند از فخر فروشی در کار پرهیز کند. امام باقر (ع) می فرماید: در کتاب علی بن الحسین (ع) در ذیل آیه « همانا اولیاء خدا نه ترسی دارند و نه اندوهی » چنین یافتیم: ایمن بودن آنان به این سبب است که روزی های حلال خدا را به وسیله کسب و کار به دست می آورند و روزی را برای خدا تحصیل می کنند نه برای فخر و مباهات.

- دخالت نکردن در وظایف دیگران

دخالت نکردن در وظایف دیگران یکی دیگر از آداب مهم کار است و در مدیریت ها مسئله بسیار با اهمیتی است. دخالت در مسئولیت های دیگران، مایه اخلال در مجموعه و نظام هایی است که انسان در آن مشغول بکار است.

امام هادی (ع) در نامه ای به وکلای خود در بغداد، مدائن و کوفه می نویسد: ای ایوب بن نوح، به موجب این حکم، از برخورد با ابو علی، خودداری کن؛ هر دو موظفید در ناحیه خاص خویش به وظایفی که بر عهده تان گذارده شده عمل کنید. اگر کسی وجوهی را از خارج محدوده حوزه مسئولیت تو آورد به او دستور بده به وکیل ناحیه خود بفرستد.

- تعیین اجرت کارگر قبل از شروع به کار

دیگر از آداب اخلاقی کار، این است که قبل از کار، مزد کارگر تعیین شود. در سیره امام رضا (ع) می خوانیم: روزی، حضرت رضا (ع) غلامی را دید که با دیگر غلامان آن حضرت مشغول کار بود؛ معلوم شد که آن غلام سیاه را به کارگری گرفته اند. امام (ع) به آن ها فرمود: آیا مزد این کارگر را قبل از کار تعیین کرده اید؟ عرض کردند: به هر مزدی ما راضی باشیم او هم راضی است. امام (ع) به طور شدیدی خشمگین شدند چرا که مزد کارگر را تعیین نکرده بودند.

- کسب مهارت در کار

از آدابی که مایه رونق کسب و کار نیز هست، این که انسان در کار خود مهارت لازم را به دست آورد. پیامبر اکرم (ص) می فرماید: کسی که بدون آگاهی و دانش، کاری را انجام دهد، فسادش بیشتر از صلاحش است.

و امام صادق (ع) می فرماید: هر صاحب حرفه ای را سه خصلت، ضروری است تا کسبش

رونق گیرد؛ یکی از آنها تخصص و مهارت است.

-جرات و پردلی

جرات و پردلی، عاملی مهم برای رونق کار می باشد و از جمله آداب کسب، خصوصاً تجارت است. پیامبر اکرم (ص) می فرماید: تاجر کم جرات، از روزی محروم است و تاجر پر جرات روزی می یابد.

-وفای به عهد

وفای به عهد، یکی از واجبات دین اسلام است و سفارش بسیار بر آن شده است و آن را از علائم مؤمنان شمرده اند؛ ولی این صفت در زمینه کسب و کار، دارای اهمیت خاصی است. امام باقر (ع) می فرماید: رسول خدا(ص) فرمودند: وای بر صنعتگران امت من از وعده خلاف و از امروز و فردا کردن.

-خوشرویی و حسن خلق

امام صادق (ع) می فرماید: اخلاق شایسته روزی را افزایش می دهد. روایت شده است که در کار و کسب خویش با اخلاق پسندیده و کارهای نیکو رفتار کن که برای دین و دنیای تو سودمند است.

-صداقت و راستگویی

امام صادق (ع) یکی از یارانش را درباره کسب و کار چنین سفارش می کند: در سخت راستگو باش و هیچ عیبی را که در اجناس تو هست مخفی مدار و کسی که با تو انس دارد را فریب مده؛ زیرا که فریب دادن او ریا است. کاسب راستگو در قیامت در زمره سفیران بزرگوار و نیکوکار الهی قرار دارد.

-پرهیز از کم فروشی

خدایوند در قرآن مجید در آیات محدودی به گروهی خاص، با کلمه ویل، عذاب و نفرت خود را بیان نموده است «وَلَّی» به معنی ابراز انزجار و نفرت است و دلالت بر شدت عذاب دارد. یکی از این موارد خطاب به کم فروشان است که می فرماید: وای بر کم

فروشان. کسانی که وقتی چون به کیل یا وزن چیزی از مردم بستانند تمام بستانند و چون چیزی بدهند در کیل و وزن کم دهند.

- یادگیری احکام کسب و کار و تجارت

فراگیری احکام تجارت، انسان را از افتادن در ربا و غش و سایر محرمات معاملات باز می دارد. امام صادق (ع) می فرماید: هر کس که می خواهد تجارت و کاسبی کند، باید احکام دین را بیاموزد تا حلال و حرام را بشناسد و هر کس احکام دین را فرانگیرد و به تجارت بپردازد به شبهات گرفتار آید.

اصبغ بن نباته می گوید: از علی (ع) شنیدم که ای اهل تجارت، اول با احکام شرعی تجارت آشنا شوید، بعد وارد معامله گردید و ادامه می دهد: به خدا سوگند، در بین مردم ربا پنهان تر از حرکت مورچگان بر سنگ سخت است.

- معامله با افراد نیکوکار

امام صادق (ع) می فرماید: به جز با کسانی که در خیر و نیکی رشد و نمو کرده اند، معامله و معاشرت نکنید.

امام کاظم (ع) به نقل از پیامبر اکرم (ص) می فرماید: چند چیز از سعادت انسان است، اول اینکه معاشرت کنندگان و معامله کنندگان با او افرادی نیکوکار باشند.

- رعایت حقوق بستانکار

در تحف العقول در باب حقوق بستانکار می خوانیم: و اما حق بستانکار این است که اگر داری دین او را پردازی و او را کفایت نموده، بی نیاز سازی و او را معطل نمایی؛ که همانا پیامبر اکرم (ص) می فرماید «معطل کردن بستانکار توسط غنی، ظلم است» (و اگر نداری او را با کلامی زیبا از خود خشنود نمایی و از او مهلت بگیری).

- آسان گرفتن به بدهکار

در این زمینه در قرآن می خوانیم: اگر بدهکار در سختی بود، پس صبر کنید تا وقت فراغ و گشاده دستی و البته اگر صدقه بدهید برای شما بهتر است.

- نوشتن دین و قرض

در قرآن مجید می خوانیم: ای اهل ایمان وقتی که به هم دین و قرض می دهید آن را بنویسید، پس باید شاهی آن را به عدل بنویسد.

- رعایت حق شریک

در تحف العقول می خوانیم اما حق شریک این که: اگر غایب باشد کارش را بکنی و اگر حاضر است با او برابر کار کنی، و به نظر و رای خود و بدون مشورت با او تصمیم نگیری، و مالش را نگهداری، و در آن کم یا بیش خیانت نکنی زیرا به ما رسیده است که دست خدا بر سر هر دو شریک است تا وقتی که به هم خیانت نکنند.

- پرهیز از ربا

ربا آفت بزرگ معاملات است که در اسلام بر حرمت آن تأکید بسیار شده است. در قرآن مجید آمده است: «خدا تجارت را بر شما حلال کرد ولی ربا را حرام گردانید» و در جای دیگر می فرماید: آنچه شما از ربا در اموال مردم به دست آورده اید، سود نیست در حقیقت نزد خدا زیان است.

- آسان گرفتن و مدارا کردن

پیامبر اکرم (ص) می فرماید: خداوند برکت دهد بر مردی که در خرید و فروش آسان بگیرد و مدارا کند. و امام علی (ع) می فرماید از پیامبر (ص) شنیدم که فرمود: آسان گیری در معاملات یک نوع سودمندی است.

- سوءاستفاده نکردن از بحرانهای اقتصادی

امام صادق (ع) به غلام خود که مصادف نام داشت، هزار دینار داد تا به مصر رود و تجارت کند؛ مصادف با کالایی، همراه بازرگانان، به طرف مصر به راه افتاد؛ نزدیکی های مصر به قافله ای برخورد کردند، که از مصر خارج می شد. مصادف و بازرگانان همراه وی، از اهل قافله درمورد کالایی که آنها به مصر آورده بودند، پرسیدند. که آیا این کالا در مصر وجود دارد یا نه آن کالا از اوراق عمومی بود، اهل قافله به آن ها گفتند که این کالا در شهر مصر نایاب است. مصادف و بازرگانان با یکدیگر هم پیمان شدند که برای هر دیناری کمتر از یک دینار سود نگیرند. آنها کالاهای خود را فروختند و هنگامی که پول های خود را گرفتند، به سوی مدینه به راه افتادند. وقتی به مدینه رسیدند، مصادف خدمت امام

(ع) رسید و در حالی که دو کیسه هزار دیناری در دست داشت، به امام صادق (ع) عرض کرد: این یک کیسه سرمایه است و این کیسه دوم، سود، امام (ع) فرمودند: این سود زیاد را چگونه به دست آوردید؟ مصادف ماجرا را برای امام (ع) تعریف نمود، امام (ع) فرمود: سبحان الله... سپس آن حضرت یکی از دو کیسه را گرفت و فرمود: این سرمایه من است، و ما به اینگونه سود نیاز نداریم، ای مصادف جنگ با شمشیر از کسب روزی حلال آسان تر است.

۵- مسئله انتخاب شغل

اگر چه کسب و کار در نظر اسلام ضروری است، ولی از نظر اسلام همه کارها مساوی نمی باشند؛ و ارزش همه کارها برابر نیست. از نظر اسلام اشتغال به بعضی مکاسب اگر چه حرام نیست، ولی کراهت دارد و تا جایی که امکان دارد بهتر است انسان از آن کسب ها اجتناب نماید.

۶- نکاتی الزامی در زمینه کسب و کار

- دوری از حرص

حرص، صفتی است که انسان را وادار می دارد تا بیش از حد نیازش، به جمع مال بپردازد. این صفت، مشهورترین ویژگی دنیاطلبی است. بدون تردید، صفتی است مہلک و کشنده که عمقی ندارد. علی (ع) می فرماید: دو گرسنه هستند که هرگز سیر نمی شوند، طالب علم و طالب دنیا. ریشه حرص یا به علاقه شدید به دنیا بر میگردد و یا به عدم اعتماد به خدا، چون روزی دست خداوند است؛ اگر انسان به حضرت حق اعتقاد داشته باشد، دیگر حرص معنی ندارد.

- اشتغال به کسب حلال

در میان مکاسب، منبع درآمدهایی به چشم می خورد که از نظر اسلام جایز نیست، و مال حاصل از آن حرام است، نظیر خرید و فروش شراب، درآمد حاصل از ربا، و درآمد حاصل از خرید و فروش آنچه معامله آن ها جایز نیست و... برخی از اعمال نیز مایه بطلان و فساد کسب اند، اگر چه خود کسب، سالم باشد، مثل تدلیس (فریب کاری)، غش و... که درآمد حاصل از این معاملات نیز حرام است.

گفتار دوم: وقت مناجات با خدا

۱- عبادت

عبادت خدا، به معنای پرستش خدای یگانه، به جای آوردن طاعت او و گام برداشتن در مسیر کسب رضایت او است. عبادت خدا، راه رستگاری، نردبان برتری، شیوه عشق بازی با خدا، محکم ترین دستاویز دستیابی به خوشبختی است. عبادت خدا، وسیله ای برای ارتباط با خدا و اعلان بندگی او و کرنش در برابر اوست. عبادت خدا، جلوه های گوناگونی دارد. اما برخی افراد به اشتباه، عبادت را فقط در گونه ای خاص خلاصه میکنند. مثلاً بعضی ها فقط نماز و روزه و مانند آن را عبادت می دانند و در مقابل گروهی دیگر، عبادت های ظاهری را کم ارزش دانسته و به راهی دیگر رفته و می گویند: عبادت به جز خدمت خلق نیست. آری، همه این ها که گفته اند در شمار عبادت است، همان گونه که اعمال دیگری نیز عبادت است. عبادت خدا، هر عملی است که در آن رضایت خدا در نظر باشد. عبادت خدا، هر گفته، نوشته، خواسته ای است که به نیت خدا صورت پذیرد، هر عملی که برای زنده کردن حق و میراندن باطل و در راه بزرگداشت خدا و پیامبر و رسولان راستین و گرامیداشت دین به انجام رسد.

باید دانست که گوهر عبادت ها یکی است و آن با خدا و برای خدا بودن است، ولی ظهور آن به گونه های مختلفی بوده و در زمینه های متفاوتی به بار می نشیند. وقتی به روایات اهل بیت (ع) می نگریم در می یابیم که: گاه امام علی (ع)، اندیشیدن در نعمت های الهی را عبادتی نیکو دانسته؛ و گاه پیامبر اکرم (ص)، جستجو در راه کسب حلال را نه دهم عبادتها برشمرده است؛ زمانی پیامبر رحمت (ص)، داشتن گمان نیکو به خدا را از جمله عبادات به حساب آورده و زمانی دیگر امام صادق (ع)، نگاه مهرآمیز به پدر و مادر را عبادت خدا دانسته است. آری، همه این ها که گفته اند و هر چه از گفتار، کردار و پندار که در راه جلب رضای الهی به انجام رسد، عبادت خداست. اگر انسان، خود را در مسیر تربیت الهی قرار دهد، می تواند همه کارهایش حتی کارهای مباح و امور روزمره زندگی را تبدیل به عبادت کند. عبادت، به معنای عام کلمه، حصار ظاهر را می شکند و در هر قالبی جای می گیرد؛ از صف نماز جماعت تا جبهه جنگ، از زندگی خانوادگی تا فعالیت اقتصادی، از ایستادن پشت ابزار کار تا نشستن پشت میز درس و مطالعه و... همه می توانند به وجه عبادی انجام شوند و تجلی گاه عالم قدس باشند. از این روست که پیامبر گرامی اسلام (ص) به اباذر فرموده است: باید برای تو در همه چیزها نیتی شایسته باشد حتی در خوابیدن و خوردن.

۲- چرایی عبادت خدا

خداوند، بی نیاز مطلق است و به هیچ چیز و هیچ کس، محتاج و نیازمند نیست، بلکه همه چیز و همه کس، به او نیازمندند. خداوند، توانا و توانگر است و آفریننده توانایی و توانگری. بنابراین خداوند، به عبادت و طاعت ما نیازمند نیست زیرا هرگونه نیازی برای خداوند، نقص و کمبود به حساب می آید و هرگونه نقص، از خداوند به دور بوده و او از هر نقص و کمبودی مبرا است.

ما بندگان خدا، باید نیک بدانیم که اگر همه مخلوقات به خدا کافر گردند و از عبادت او سر باز زنند، بر دامن کبرiایی او گردی نشینند که خود از زبان پیامبرش موسی (ع) فرموده است: اگر شما و همه کسانی که در زمین اند، کفر بورزید [زبانی به خدا نمی رساند بی گمان که خدا بی نیاز و ستوده است.

عبادت ما به درگاه خدا، در حقیقت نیازی است که ما به ذات احدیت داریم، نه نیازی که او به ما یا عبادت ما دارد که باز فرموده است: يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنَى الْحَمِيدُ؛ هان ای مردم، شما باید نیازمندان به خدا و خداست همان بی نیاز ستوده اما از آن جا که خداوند، کمال بی انتهایست، انسان کمال جو، ناگزیر است خود را به آن منبع پایان ناپذیر همه خوبی ها و کمال ها، نزدیک و نزدیکتر سازد. عبادت خدای سبحان البته به معنای وسیع آن و نه فقط در قالب نماز و روزه و... تلاشی است برای تحقق بخشیدن نزدیکی و تقرب انسان به خدایش. امام رضا (ع) در تبیین فلسفه عبادت می فرماید: مردم، یاد خدا را فراموش نکنند و آداب او را وا نگذارند و از اوامر و نواهی او غافل نشوند، چه این که درستی و قوام آنان در این است. در حالی که اگر بدون تعبد به حال خود رها می شدند، پس از مدتی دل هایشان سرد و سخت می شد.

۳- اقسام عبادت

امام علی (ع) می فرماید: گروهی خدا را برای چشم داشت می پرستند و این پرستش بازرگانان است. گروهی او را از روی ترس عبادت می کنند و این عبادت بردگان است، و گروهی او را سپاس مندانه می پرستند و این پرستش آزادگان است.

۴- اعتدال در عبادت

میان‌ه روی، اصل و اساس غالب اعمال است و تقریباً در همه اعمال سفارش شده است. پرهیز از افراط و تفریط مورد سفارش روایات، در همه ابعاد است و از جمله عبادت. امام علی (ع) در هنگام شهادت در ضمن وصیت، فرزندش را چنین سفارش می‌کند: ای پسر، در شئون زندگی خود میان‌ه رو باش و همچنین در عبادت کردن اعتدال را مراعات کن. در سیره پیامبر (ص) می‌خوانیم که فرمودند: هر عبادتی شور و هیجانی دارد که رفته رفته به سردی می‌گراید، پس هر آنکس که شور و هیجانش در عبادت طبق سنت من باشد در هدایت است، و هر که بر خلاف سنت من بود گمراه است، و عملش به زیان او خواهد بود. من هم نماز می‌خوانم و هم می‌خوابم، گاه روزه و گاه مفطرم، هم می‌خندم و هم می‌گریم پس هر که از روش من رویگردان باشد از من نیست.

گفتار سوم: معاشرت با نزدیکان

- معاشرت نیکو، رعایت امانت، راستی گفتار و رعایت حقوق هم‌نشینان و همسایگان لازم است؛ حتی اگر از لحاظ اعتقادی با ما مخالف باشند.

- در معاشرت، توصیه شده که انسان زبان خود را نگه دارد و سخنان بیهوده نگوید، عفو و گذشت را در خویشتن ریشه دار نموده و با سخاوت رفتار کند. اهل بیت (ع) کسی را که با هم‌نشینان و همسایگان و دوستان به نیک‌ی معاشرت نمی‌کند، از خود نمی‌دانند.

- برخورد اخم‌آلود و ترش‌رویی با مردم، شایسته نیست و زمینه پیدایش کینه و دشمنی است. در معاشرت با افراد جامعه و برادران ایمانی، کیفیت روابط و میزان صمیمیت، بر اساس میزان اعتماد به آنها است.

- چگونگی برخورد با یک تازه‌وارد به مجلس و جا باز کردن برای وی نیز در آموزه‌های اسلامی مورد توجه قرار گرفته است.

- به هنگام سخن با دیگران، انسان، نام آنها را با رعایت القاب احترام‌آمیز بر زبان آورد و یاران و دوستان خود را بزرگ‌بدارد.

- یافتن یک دوست الهی، چندان بزرگ شمرده شده که خانه‌ای بهشتی، حاصل آن است. به طور کلی بر افزودن به شمار دوستان ایمانی، سفارش اکید شده است.

- بهترین مؤمنان کسانی هستند که با دیگر برادران خود، جوشش و گرمی در معاشرت داشته و زمینه‌های روابط گرم را فراهم آورد.

- به معاشرت با افراد عاقل و کریم سفارش و هم‌نشینی با اشخاص پست و کم‌خرد ممنوع

شده است. همچنین به مشورت با انسان های عاقل و عمل به نظر آنها توصیه شده است.

-تشکیل محافل و مجالسی که باعث صمیمیت بیشتر مؤمنان و زمینه یادکرد اهل بیت (ع) و ارتقای سطح معرفت دینی است.

-نشست و برخاست و معاشرت با دوستان قدیمی به طور ویژه سفارش شده است.

-در معاشرت با دوستان جدید که میزان پایبندی آنان به عهد و پیمان و رعایت امانتداری آزموده نشده، هشدار داده شده است.

-به طور کلی حتی در معاشرت با معتمدترین دوستان نیز رعایت درجه ای از احتیاط، ضروری است.

-همنشینی با افرادی که دیدار آنان، انسان را به یاد خدا و شوق به آخرت اندازد و سخنان شان بر علم و آگاهی بیفزاید.

-از ارتباط عمیق و گسترده با کسانی که در بعد دینی سودی نمی رسانند، نهی شده است.

-شایسته است انسان با دوستان خیرخواهی که عیوب او را به وی تذکر دهند، همدم و همنشین باشد و خیرخواهی آنان را بپذیرد.

-دوستی با کسانی شایسته است که هنگام گرفتاری و در غیاب برادر خود و حتی در آستانه مرگ، او را رها نکنند و تنها نگذارند.

-درباره دیگران همان چیزی را پسندد و روا دارد که برای خویشان می پسندد.

-معاشرت و دوستی با افراد دروغگو و بی پروا در گناه نیز ممنوع است.

-همنشینی با فرومایگان و نیز نشست و برخاست فراوان با ثروتمندان، امری ناشایسته است.

-در معاشرتها و رفت و آمدها باید از رفتاری که انسان را در معرض تهمت قرار میدهد پرهیز کرد.

-کسی که مورد اعتماد قرار می گیرد و با او مشورت می شود، در خیرخواهی و راهنمایی مشورت کننده از هیچ چیز دریغ نوزد.

-مشورت خواستن از اشخاص ترسو، بخیل، حریص، پست و گنهکار، ممنوع است.

-باید از مجالست های بیهوده ای که هیچ سودی نه دنیایی و نه آخرتی در آن نیست، به شدت دوری گزید.

-بر مهرورزی و رفتارهای محبت آمیز با مردم، در جایای روایات تأکید شده است؛ شایسته است مؤمن، محبت خویش به برادر ایمانی خود را به او اعلام کند.

-در دیدار دیگران، پیش از هر سخن، سلام داده شود و پیشی گرفتن در سلام، سیره همیشگی باشد.

-پاسخ به سلام دیگران، واجب است و سلام گفتن با صدایی بلند و رسا و با بیانی نیکوتر.
-آثار و برکات اخلاقی و تربیتی «سلام» چنان فراوان است که سلام گفتن به کودکان نیز مستحب شمرده است.

-تفاوت نگذاشتن بین چگونگی سلام و احترام به شخص فقیر، با سلام و احترام به ثروتمندان.

-وارد شدن به خانه دیگران و حریم خصوصی آنان، بدون اعلام و اجازه خواستن، جایز نیست.

گفتار چهارم: تفریح، سرگرمی و استراحت

تفریحات و سرگرمی ها یک قسم دیگر از اعمال روزانه فرد مسلمان را تشکیل میدهد، و از آن جهت که مایه تجدید قوا و روحیه دادن به مسلمان هستند و او را برای فعالیت بیشتر مهیا می سازند، اهمیت فراوانی دارند. اسلام، مؤمن را دائماً از کسالت و بی حالی بر حذر می دارد، و در دعای ابو حمزه ثمالی امام سجاد (ع) می فرماید: خدایا من از کسالت به تو پناه می برم.

اسلام اگرچه مؤمن را به فعالیت و کار دعوت می نماید، ولی به نیاز روحی او واقف است و از محدودیت قوای جسمانی وی اطلاع دارد، لذا او را به استفاده از تفریحات سالم، و استراحت فراخوانده است، تا راه برای فعالیت مجدد وی هموار گشته، بتواند با روحیه ای فراختر و با نشاط به فعالیت مجدد بپردازد. خستگی، سد بزرگی بر سر راه رسیدن به آمال و آرزوهاست، و به وجود آورنده یک روحیه ناهنجار و نامتعادل است.

۱- ویژگی های تفریحات سالم

حضرت امام رضا (ع) می فرمایند: برای نفس خود، بهره ای از نعمت های دنیا قرار دهید و در آن وقت آنچه را میل دارد به او عطا کنید به شرط رعایت حلیت، حفظ شخصیت و حد اعتدال، و بدین وسیله بر امور دین قوت یابید. با توجه به این روایات و برخی روایات دیگر می توان خصوصیات زیر را به عنوان ویژگی های کلی تفریح ذکر کرد.

-حفظ شخصیت در تفریحات

یکی از خصوصیات تفریح سالم مناسب بودن آن با شخصیت انسان است و مؤمن باید به هنگام تفریح، مراقب شخصیت و وقار خود باشد.

- رعایت حد اعتدال در تفریحات

برای رعایت اعتدال در امر تفریح و استراحت می توان از عواملی کمک جست. از جمله: از عوامل مهم در این راه این است که هر فرد استعداد و علاقه درونی خود را تشخیص دهد و به کار مورد علاقه خود پردازد، در این صورت با اشتیاق کامل به آن کار می پردازد و در حال خستگی و اضطراب به تفریح پرداخته، از آن کار دست می کشد و به محض رفع خستگی دوباره به کار خواهد پرداخت. از دیگر عوامل مهم و یا شاید مهم ترین عامل برای اعتدال تفریح و استراحت، ذکر مرگ است.

توجه به محدود بودن فرصت، و اینکه هر لحظه ممکن است صدای جرس برخیزد و عمر آدمی به پایان آید، انسان را وادار می دارد که در صرف وقت و نیروی خود کمال دقت را داشته باشد.

- رعایت حقوق دیگران در تفریحات

برخی تفریح خود را در اذیت دیگران و تجاوز به حقوق آنها می دانند. باید گفت از نظر اسلام رعایت حقوق دیگران واجب است و اذیت و آزار مردم هر چند به اندازه بسیار کم نیز عملی ناپسند است. بنابراین یکی از شرایط تفریح سالم این است که دستمایه تجاوز به حقوق دیگران نباشد.

- انگیزه سالم در تفریحات

آنچه مهم است اینکه تفریح، خود به خود هدف نیست و حُسنی ندارد. تفریح آنگاه پسندیده است که با انگیزه تجدید قوا، و به دست آوردن نشاط برای فعالیت و تلاش صورت بگیرد. همین انگیزه سالم نیز می تواند یکی از عوامل کنترل کننده انسان در تفریحات باشد و او را در حد اعتدال نگاه دارد.

۲- مصادیق تفریحات و سرگرمی های سالم

در ادامه به چند نمونه از تفریحات سالم که اسلام روی آنها تأکید دارد اشاره می شود.

- تیراندازی

تیراندازی، تفریح و سرگرمی مورد تأکید اسلام است. این تفریح جنبه آموزشی نیز دارد و با توجه به این که در اسلام بر آمادگی دفاعی امت اسلامی تأکید شده، لذا به تیراندازی

ارزش فراوانی داده شده است. در روایات، تیراندازی به عنوان موهبت و نعمتی از خدا معرفی شده است. پیامبر اکرم (ص) می فرماید: هر که تیراندازی آموخته باشد و سپس آن را از بی علاقه‌گی رها سازد، نعمتی را کفران کرده است.

-شنا

شنا یکی از مفرح ترین و مؤثرترین ورزش ها است. بسیاری از بیماری های جسمی و روحی بر اثر همین ورزش و تفریح از بین می رود. در اسلام نیز بر این ورزش و تفریح تأکید شده است. چنانچه پیامبر اکرم (ص) می فرماید: فرزندان تن را شنا و تیراندازی یاد بدهید.

-اسب سواری

سوارکاری، یکی دیگر از تفریحات مورد تأکید اسلام است و در صدر اسلام به عنوان یکی از هنرهای رزمی مطرح بوده است. از رسول اسلام (ص) نقل است که فرمودند: اسب سواری و تیراندازی بیاموزید.

-سفر

پیامبر اکرم (ص) می فرماید: سفر کنید تا به صحت و سلامت باشید و سفر کنید که به سود می رسید. سفر مایه به دست آوردن آموخته های فراوان است. آشنا شدن با فرهنگ ها و آداب اجتماعی، با مسافرت بهتر و راحت تر حاصل می آید. قرآن کریم می فرماید: در زمین مسافرت کنید و نگاه کنید که خداوند چگونه زمین و مخلوقات را آفریده است و دریابید که چگونه شما را دوباره زنده خواهد کرد.

-دیدار با دوستان

امام صادق (ع) می فرماید: دیدار دوستان مایه شکفتگی و انبساط روح و رشد عقل است؛ هر چند مدتی کوتاه باشد.

-مزاح، شوخی و خنده

حسین بن سعید روایت کرده است که: به امام صادق (ع) عرض کردم: فدایت گردم آیا رسول خدا (ص) با کسی مزاح می کرد؟ امام (ع) فرمودند: از رأفت و مهر آن حضرت، یکی همین بود که با اصحاب خود مزاح می کرد، تا عظمت و بزرگیش دل آنها را نگیرد، که

بتوانند به او نگاه کنند و حوائج خود را بازگویند. امام (ع) ادامه دادند: رسول خدا (ص) وقتی یکی از اصحاب را غصه دار و مغموم می دید، با مزاح کردن او را مسرور می ساخت.

گفتار پنجم: اعمالی که فرد مسلمان، هر روز به انجام آنها ترغیب شده

-محاسبه و مراقبه

محاسبه این است که انسان در هر روز و شب زمانی را برای محاسبه نفس خود قرار دهد و در این زمان به سنجش اعمال خود بپردازد. اگر خود را در آن روز فرد موفقی در طاعت و عبادت دید، خود را تشویق کند و اگر ناموفق یافت، خود را تنبیه نماید. مراقبه، مرحله قبل از حسابرسی است و البته بعد از حسابرسی هم قابل تصور است. به این شکل که انسان مراقب باشد، به تصمیمی که در وقت حسابرسی از خود گرفته شده، عمل نماید. امام کاظم (ع) می فرماید: از ما نیست کسی که خودش را هر روز محاسبه ننماید. پس اگر عمل خیری انجام داده، خدا را شکر گوید و اگر عمل زشتی انجام داده، استغفار نماید.

-استغفار و استعاده

طلب عفو و بخشایش از ایزد متعال و پناه بردن به خدا یکی از اعمالی است که انسان مسلمان هر روز به آن دعوت شده است. انسان در طول زندگی هر لحظه احتمال دارد در گناه و معصیت قرار گیرد و مرتکب گناه گردد؛ لذا استغفار از گناه و طلب عفو، مایه بخشایش پروردگار خواهد بود.

-یاد خدا و قیامت

امام علی (ع) به کمیل بن زیاد می گوید: ای کمیل هر روز به یاد خدا باش و ذکر خدا را بگو و بر خدا توکل کن. پیامبر اکرم (ص) می فرماید: کسی که در صبح و شام صبح بیشترین همتش آخرت باشد، خداوند بی نیازی را در قلب او قرار می دهد.

-حمد و شکر پروردگار

شکر کسی که به انسان نعمت داده است، واجب و لازم است و هر عقل سلیم و انسان عاقلی چنین مطلبی را اعتراف می نماید. خداوند به عنوان ولی نعمت انسان، که هر چه هست از اوست، شایسته حمد و سپاس است.

-طلب علم

امام صادق (ع) می فرماید: یکی از موعظه هایی لقمان به پسرش می نمود، یکی این بود که می فرمود: ای پسر من در روزها و شب های خود ساعتی را برای طلب علم و دانش قرار بده.

-ازدیاد کار خیر و ترک گناه

امیرالمؤمنین (ع) می فرماید: خیری در دنیا نیست مگر برای دو نفر. اول کسی که هر روز احسان و نیکی خود را زیاد کند؛ دوم کسی که آرزوهای خود را (گناهان خود را) به توبه جبران نماید.

-اهتمام به نمازهای یومیه

از آنجایی که نماز مرز بین ایمان و کفر شناخته شده است، مسلمان مکلف است به این فریضه اهمیت زیادی بدهد. به این صورت که آن را اول وقت، با خضوع و تا ممکن است به جماعت بخواند. علاوه بر نمازهای واجب یومیه، نماز شب از نظر اسلام جایگاه ویژه ای دارد و بر مسلمان برای انجام دادن در هر شب بسیار سفارش شده است.

-طهارت و وضو

با وضو بودن، عملی بسیار پسندیده است. انس بن مالک می گوید: پیغمبر (ص) به من فرمود: بیشتر اوقات خود را با طهارت بگذران که این امر باعث ازدیاد طول عمرت شود و اگر میتوانی شب و روز با طهارت باشی چنین کن.

-قرائت قرآن

قرآن معجزه جاوید پیامبر اکرم (ص) و کتاب شریعت اسلام است. محتوای آن پر است از مطالب اخلاقی، اجتماعی و اقتصادی که هدایت بشر در پرتو آن حاصل خواهد شد. قرائت قرآن در همه ساعات پسندیده است؛ ولی نیمه های شب و بین اذان صبح و طلوع خورشید، پسندیده تر و شایسته تر است.

-به یاد اموات بودن، خصوصاً پدر و مادر

اموات به دعای خیر زندگان محتاج اند، لذا از وظایف مهم هر روز انسان این است که به یاد اموات خویش، خصوصاً پدر و مادر باشد و از خداوند برای آنها طلب خیر و عفو نماید و برای آنها خیرات کند. در سیره امام صادق (ع) می خوانیم: حضرت هر شب برای فرزند مرحومش و هر روز برای پدر و مادرش دو رکعت نماز می خواند.

- رعایت نکات بهداشتی

شاید بتوان گفت هیچ دین و آئینی به اندازه اسلام در رعایت بهداشت تأکید ندارد. در بسیاری از روایات، اسلام دین نظافت و پاکیزگی معرفی شده است. از جمله پیامبر بزرگوار اسلام (ص) می فرماید: به وسیله هر چیز پاک کننده ای که توان تحصیل آن را دارید، خود را پاک سازید؛ چرا که خداوند متعال اسلام را بر اساس پاکیزگی بنا نهاده است. درباره سیره حضرت رسول اکرم (ص) می خوانیم که روزی با پر خاش به اصحاب خود فرمود: چرا شما را چنین می نگریم؟ چرا با موها و دندان های کثیف نزد من آمده اید؟ چرا مسواک نمی کنید؟

- رسیدگی به ظاهر

آراستگی ظاهر بسیار مورد تأکید اسلام است. لباس تمیز و مرتب، موهای شانه زده و استعمال بوی خوش، از مسائلی است که در نظر اسلام جایگاه ویژه ای دارند. در سیره پیامبر اکرم (ص) از قول امام صادق (ع) می خوانیم: رسول خدا (ص) بیش از آن مقداری که برای خوراک خرج می کرد، به عطر پول می داد.

- زیارت امام حسین (ع)

یکی از اعمالی که انسان هر روز به انجام آن سفارش شده است، زیارت امام حسین (ع) است. امام صادق (ع) به سدید می فرماید: ای سدید، تو را چه می شود که قبر حسین (ع) را هر روز زیارت کنی؟ سدید گفت: بین ما و قبر آن حضرت فاصله زیادی است. امام فرمود: به پشت بام منزلت برو به چپ و راست نگاهی کن و سپس سرت را به طرف آسمان بلند کن و سپس به قبر حسین نگاه کن و بگو: السلام علیک یا ابا عبدالله، السلام علیک و رحمہ الله و برکاته؛ که در این صورت ثواب یک زیارت امام حسین (ع) و یک زیارت حج و عمره برای تو نوشته گردد.

- اهتمام به امور مسلمین

مسلمان اجازه ندارد نژاد، مرز، جغرافیا، رنگ، زبان و... را بهانه قرار داده و خود را در قبال مشکلات مسلمانان، از همسایه گرفته تا مسلمانی که در فراسوی مرزهای جغرافیایی او زندگی می کند، بی مسئولیت به حساب آورد. بی توجهی به مسائلی که بر مسلمانان می گذرد، انسان را از دایره مسلمانی خارج می کند. پیامبر گرامی اسلام (ص) می فرماید: کسی که شب را صبح نماید و اندیشه او غیر از خدا باشد، از خدا نیست و کسی که به امور مسلمانان اهتمام نکند، پس، از مسلمانان نیست.

-انفاق و صدقه

در سیره ائمه (ع) انفاق، جایگاه ویژه ای داشته است. در زندگی امام سجاد (ع) می خوانیم: امام سجاد (ع) در شب تاریک، پول و غذا و هیزم بر دوش می کشید و بر در خانه های فقرا می رفت، در خانه را می زد و هر کس می آمد او آنچه با خود داشت به او می داد.

سایر منابع

گناه شناسی : حجت السلام قرائتی

کیفر گناه و آثار و مواقب خطرناک آن : هاشم رسولی محلاتی